

C.K. Norwid – 200-lecie urodzin

Scenariusze lekcji dla szkoły ponadpodstawowej

Renata Sugier

V Liceum Ogólnokształcące w Lublinie

Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie II liceum ogólnokształcącego po szkole podstawowej (lektura obowiązkowa)

Temat: Obraz Ojczyzny w wierszu C.K. Norwida „Moja piosnka (II)”

Cel główny:

kształcenie umiejętności analizy i interpretacji tekstu literackiego.

Cele zajęć (po lekcji uczeń):

- czyta tekst liryczny ze zrozumieniem, kształci wrażliwość estetyczną, rozbudza patriotyzm;
- zna wiersz C.K. Norwida „Moja piosnka II”;
- analizuje utwór liryczny; interpretuje, odnosząc się do konkretnych kontekstów (np. historycznych, kulturowych, biograficznych);
- wskazuje związki analizowanych wierszy z tradycją literacką i ideowym wyrazem sztuki;
- dostrzega nowatorstwo, krzyżowanie się różnych tendencji w poezji C.K. Norwida;
- wskazuje cechy mowy ezopowej;

- zabiera głos w dyskusji na temat obrazu Ojczyzny w wierszu Norwida i dziś, a także na temat różnych form patriotyzmu;
- wyciąga wnioski na podstawie dyskusji;
- sporządza notatkę z lekcji.

Metody:

- metody aktywizujące,
- pogadanka,
- heureka,
- ćwiczenia redakcyjne,
- praca z tekstem.

Środki dydaktyczne:

- C.K. Norwid „Moja piosnka (II)”/ podręcznik,
- prezentacja multimedialna,
- komputer,
- karta pracy.

Przebieg lekcji:

1. Lekcję można zacząć od swobodnej dyskusji na temat skojarzeń związanych ze słowem *Ojczyzna*:
Czym jest Ojczyzna dla współczesnego młodego Polaka?
Z czego jesteście dumni jako Polacy, a czego się wstydzicie?
Co odróżnia nas od innych narodów?
W jaki sposób i w jakich okolicznościach może objawiać się tęsknota za Ojczyzną?
2. Odczytanie wiersza „Moja piosnka II”; ekspozycja wiersza - prezentacja multimedialna – Polska Poezja na kanale YT np. recytacja Bożeny Adamek, wykonanie utworu przez Stana Borysa, Przemysława Gintrowskiego, Czesława Niemena lub interpretacja na kanałach Templum Christi, Moja Ojczyzna itd.
Prezentacja malarstwa polskiego np. J. Malczewskiego „Ojczyzna”, J. Chełmońskiego „Bociany”, J. Matejko „Rejtan” itp.
3. Swobodne wypowiedzi uczniów na temat ich pierwszych wrażeń.

Co łączy te interpretacje, a co je różni?

Która z tych interpretacji podoba się Wam najbardziej i dlaczego?

4. Geneza utworu – przypomnienie okoliczności powstania wiersza.

Motyw tęsknoty za Ojczyzną jest bardzo popularny w literaturze romantycznej, szczególnie po upadku powstania listopadowego, gdy wielu Polaków musiało udać się na tułaczkę po świecie. Na emigracji przebywali m.in. A. Mickiewicz, J. Słowacki, C.K. Norwid, F. Chopin.

Wiersz powstał w roku 1854, był dedykowany Marii Trębickiej, przyjaciółce poety. Utwór ma charakter autobiograficzny: poeta żył w samotności, chory (głuchota), a jego poezja nie była zrozumiana przez otoczenie; po aresztowaniu w 1846 r. za działalność polityczną nie mógł wrócić do Ojczyzny.

Po raz pierwszy opublikował wiersz Zenon Przesmycki (Miriam) w czasopiśmie „Chimera” w 1904 r.

5. Analiza tekstu pod kierunkiem nauczyciela:

- Jaki typ liryki reprezentuje ten utwór?
- Kim jest osoba mówiąca w wierszu - "ja liryczne"?
- Kto jest adresatem tekstu?
- Jak zbudowany jest wiersz?
- Jakie środki artystyczne występują w wierszu?

Zagadnienia	Projektowane odpowiedzi
Jaki typ liryki reprezentuje ten utwór? Kim jest osoba mówiąca w wierszu - - "ja liryczne"?	Wiersz przypomina piosenkę, intymną, niewinną i prostą; wypowiada się emigrant, który bardzo tęskni za krajem, jest to liryka bezpośrednia, inwokacyjna, poeta przedstawia swoje emocje, wspomnienia, stan duchowy.
Kto jest adresatem tekstu?	Adresatem tekstu jest Bóg. Apostrofa w refrenie („Tęskno mi, Panie”) ma charakter religijny, jest to litania emigranta, który ze swojej tęsknoty, nostalgii, tragicznej sytuacji życiowej zwierza się Bogu.

Zagadnienia	Projektowane odpowiedzi
Jak zbudowany jest wiersz?	Wiersz składa się z 6 zwrotek po 4 wersy każda – jest to zmodyfikowana strofa saficka. Buduje to niepowtarzalny rytm utworu – piosenki z powtarzającym się refrenem, który stanowi dominantę tekstu.
Jakie środki artystyczne występują w wierszu?	W trzech pierwszych strofach dominuje anafora „do kraju tego”, która pełni funkcję peryfrazy – poeta nie wypowiada słowa „Polska” - jest to mowa ezopowa. Pojawiają się również neologizmy „bez-tęsknoty”, „bez-myślenia”; epitety np. „pierwsze ukłony”, wykrzyknienia np. „Bądź pochwalony!”, pytanie retoryczne „gdzie ktoś o mnie stoi?”.

6. Zapisanie tematu. Podział uczniów na grupy, rozdanie kart pracy. Ponowna prezentacja malarstwa polskiego.
7. Uczniowie uzupełniają tabelę, pracują w grupach. Ponowna prezentacja malarstwa polskiego.
8. Przedstawienie wniosków z pracy grupowej; dyskusja dotycząca obrazu Ojczyzny w wierszu Norwida oraz współczesnego obrazu Polski.
 - Jaki obraz Ojczyzny wyłania się z wiersza Norwida?
 - Czym spowodowana jest idealizacja tego obrazu?
 - Czy w kontekście postawy poetyckiej Norwida w ostatnich zwrotkach można dostrzec ironię? Czy Norwid tęskni za krajem rzeczywistym, czy za krajem marzeń i co na to wskazuje?
 - Jaki związek z wierszem mają prezentowane dzieła sztuki?

- Która zwrotka wiersza może posłużyć jako komentarz do obrazu J. Malczewskiego „Polska”, a która do obrazu J. Matejki „Rejtan”? Wypowiedź uzasadnij.
- Co zadziwiłoby C.K. Norwida we współczesnym obrazie Polski i dlaczego?

9. Praca domowa.

Notatka z lekcji.

Dla chętnych: Opisz swoją wymarzoną Ojczyznę - Polskę.

Karta pracy do wiersza „Moja piosnka (II)”

Zagadnienia do pracy z tekstem	Obraz Ojczyzny w wierszu Norwida
Stosunek Polaków do chleba/strofa 1	
Stosunek Polaków do przyrody/strofa 2	
Stosunek Polaków do tradycji i wiary/strofa 3	
Relacje z drugim człowiekiem/strofy 4,5	
Refleksja autobiograficzna poety/ strofa 6	
Wnioski: Jaki jest obraz Polski w wierszu Norwida?	

Zagadnienia do pracy z tekstem	Obraz Ojczyzny w wierszu Norwida
Stosunek Polaków do chleba/strofa 1	Szacunek dla każdej kruszyny chleba jako daru Boga, błogosławieństwa Bożego, tradycyjny polski obyczaj; obraz symboliczny; odwołanie do hostii jako znaku przymierza człowieka z Bogiem.
Stosunek do przyrody/strofa 2	Szacunek, troska i odpowiedzialność w odniesieniu do przyrody, szczęście, otucha, gościnność, nadzieja, które symbolizuje gniazdo bocianie; nieakceptowane jest niszczenie dobra wspólnego; rodzinne gniazdo bocianie jest symbolicznym obrazem harmonii społecznej.
Stosunek do tradycji i wiary/strofa 3	Bogobojuć, przywiązanie do tradycji i wiary chrześcijańskiej, odwaga w głośnym wyznawaniu przekonań religijnych, braterstwo Polaków w Chrystusie, postawa ufności wobec Boga.
Relacje z drugim człowiekiem/strofy 4,5	Zagubienie i bezradność poety, tęsknota za bliskością, miłością, przyjaźnią, wzajemnością; podkreślenie szczerości, prawdomówności i jednoznaczności poglądów w autentycznych relacjach; Odwołanie do słów Chrystusa: „Niech słowa wasza będą tak, tak - nie, nie” (Mt.5,37); sprzeciw wobec relatywizmu moralnego („bez światło-cienia”)

Zagadnienia do pracy z tekstem	Obraz Ojczyzny w wierszu Norwida
Refleksja autobiograficzna poety/strofa 6	Tęsknota za prawdziwą przyjaźnią (relacją dwustronną) i akceptacja niepowodzeń, poddanie się woli Bożej; każdy człowiek czasem tęskni, rozpacza, cierpi, jest to istotą człowieczeństwa („i tak być musi”); refleksja egzystencjalna o sytuacji człowieka w świecie.
Wnioski: Jaki jest obraz Polski w wierszu Norwida?	Idealizacja obrazu Ojczyzny wynika z tęsknoty, nostalgii, samotności poety... Wymarzony obraz Kraju to trudno osiągalny ideał, cel Polaków pozostających pod zaborami; tęsknota Norwida obejmuje to marzenie o Kraju, w którym realizowane są najwyższe wartości etyczne. Dlatego wiersz przepelniony jest ogromnym bólem i wielką nadzieją.